

BOTIROVA SH.I., SULTANOVA A.M.

AKT VA MEDIA SOVODXONLIK

o'quv qo'llanma

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM FAN VA INNOVATSIYA VAZIRLIGI
CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI

4

5

7

BOTIROVA SH.I., SULTANOVA A.M.

2

AKT va media savodxonlik

1

(o'quv qo'llanma)

Ta'lim yonalishi: 60110500 – Boshlang'ich ta'lim

1

0

3

6

CHIRCHIQ-2024

UO'K 373.3;004
KBK 74.2;32.973
B-81

Sh.I.Botirova , A.M.Sultanova / AKT va media sovdxonlik / o'quv qollanma, - Chirchiq: «Osiyo tur», 2024. – 162 b.

60110500 – Boshlang'ich ta'lim uchun o'quv quroli va oliy ta'lim muassasalari bakalavriat bosqichi Boshlang'ich sinflarda axborot texnologiyalari modulining ishchi o'quv rejasi asosida tuzilib, Boshlang'ich sinflarda axborot texnologiyalari mazmunini ochib beradi.

Taqrizchilar:

Jumaev M. E. "Boshlang'ich ta'limda matematika va uni o'qitish metodikasi" kafedra professori, pedagogika fanlari nomzodi.

Beketov N.A. - Chirchiq davlat pedagogika universiteti Boshlang'ich ta'lim metodikasi kafedra dotsenti v.b., pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

UO'K 373.3;004
KBK 74.2;32.973

O'zbekiston Respublikasida Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligining 2023 yil 29 maydagi 232 sonli buyrug'i bilan o'quv qo'llanma sifatida nashrga tavsiya qilingan.

ISBN 978-9910-9965-2-8

© Sh.Botirova va boshqalar., 2024
© «Osiyo tur», 2024

MUNDARIJA

KIRISH	4
1- MAVZU: TA'LIM MUASSASASI FAOLIYATINI SAMARALI TASHKIL ETISH VA BOSHQARISHGA OID DASTURIY MAHSULLAR. (2 soat ma'ruza)	5
2-MAVZU: TA'LIM BOSHQARISHNING AXBOROT TIZIMLARI (EMIS) VA O'RGATUVCHI TIZIMLAR (LMS). (Amaliy mashg'ulot 2soat)	27
3-MAVZU: AKTDAN FOYDALANGAN HOLDA O'QUVCHILARNING TA'LIM OLISH IMKONIYATLARINI KENGAYTIRISHGA QARATILGAN TA'LIM STRATEGIYALARI (2 soat ma'ruza)	62
4-MAVZU: TA'LIM JARAYONINI TAKOMILLASHTIRISHGA YO'NALTIRILGAN AXBOROT RESURLARNI YARATISH TEXNOLOGIYALARI. (Amaliy mashg'ulot 2soat)	81
5-MAVZU: KASBIY FAOLIYAT MAZMUNIGA MOS BO'LGAN AKTNI TA'LIM JARAYONIGA INTEGRATSIYA QILISHNING TURLI STRATEGIYA VA YONDASHUVLARI. (2 soat ma'ruza)	111
6-MAVZU: TA'LIM JARAYONINI TAKOMILLASHTIRISHGA MO'LJALLANGAN AXBOROT RESURLARI VA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR (Amaliy mashg'ulot 2soat)	130
FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR	153
GLOSSARIY	156

KIRISH

Ushbu o'quv-uslubiy majmua O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekistonning yangi taraqqiyot davrida ta'lim-tarbiya va ilm-fan sohalarini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida" 2020-yil 6-noyabrdagi PF-6108 Farmoni va "Ta'lim-tarbiya tizimini yanada takomillashtirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" 2020-yil 6-noyabrdagi PQ-4884-son hamda "Xalq ta'limi sohasidagi ilmiy-tadqiqot faoliyatini qo'llab-quvvatlash hamda uzluksiz kasbiy rivojlantirish tizimini joriy qilish chora-tadbirlari to'g'risida" 2021-yil 25-yanvardagi PQ-4963-son, Vazirlar Mahkamasining "Xalq ta'limi xodimlarini uzluksiz kasbiy rivojlantirish tizimini tashkil etish tartibi to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqida" 2022-yil 17-yanvardagi 25-son qarorlari hamda Xalq ta'limi vazirining 2022-yil 20-apreldagi "Davlat ta'lim talablarini tasdiqlash to'g'risida"gi 121-sonli buyrug'i, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 20-dekabrdagi Oliy majlisga va O'zbekiston xalqiga Murojaatnomasida belgilangan vazifalar ijrosini ta'minlash maqsadida, shuningdek, pedagog kadrlarning malakasini oshirishning ilg'or va shaffof tashkiliy-huquqiy mexanizmlarini tatbiq etish yo'li bilan xalq ta'limi tizimida kadrlar siyosatini shakllantirishning zamonaviy tamoyillarini joriy etish bo'yicha belgilangan ustuvor vazifalar mazmunidan kelib chiqqan holda tuzilgan bo'lib, zamonaviy talablar asosida xalq ta'limi muassasalari pedagog kadrlari malakasini oshirish jarayonlarining mazmunini takomillashtirish hamda ularning kasbiy kompetentligini muntazam oshirishni nazarda tutadi.

O'quv-uslubiy majmua mazmuni O'zbekiston Respublikasining ta'lim sohasidagi axborot kommunikatsiya texnologiyalari va mediasavodxonlik, kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish, o'zini-o'zi rivojlantirish, uzluksiz kasbiy rivojlanishlarni o'z ichiga olib, ular bo'yicha tegishli yangi bilim, ko'nikma, malakava kompetensiyalarni shakllantirishga yo'naltirilgan.

O'quv modullarining mazkur dastur doirasida taqdim etilayotgan mazmuni umumiy o'rta ta'lim muassasalari pedagog kadrlarining malakasini oshirish mazmuni, sifati va ularning tayyorgarligiga qo'yiladigan umumiy malaka talablari asosida shakllantirilgan bo'lib, pedagoglarning o'z kasbiy faoliyatiga doir zamonaviy bilim va innovatsiyalar, ilg'or xorijiy tajribalardan samarali foydalanish hamda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini o'quv jarayoniga keng tatbiq etish darajasini oshirish.

1- MAVZU: TA'LIM MUASSASASI FAOLIYATINI SAMARALI TASHKIL ETISH VA BOSHQARISHGA OID DASTURIY MAHSULLAR. (2 SOAT MA'RUZA)

REJA:

1. Internet tarmog'idan fanga oid elektron ta'lim resurslarini qidirish usullari
2. Elektron ta'lim resurslarini saqlovchi xalqaro platformalari

Internet tarmog'i orqali ma'lumot qidirishda brauzer dasturlaridan foydalaniladi. Bugungi kunda ko'plab brauzer dasturlari yaratilgan. Elektron o'quv resurslarini qidirish yoki undan onlayn ravishda foydalanish imkoniyatini internet brauzerlari foydalanuvchilarga taqdim etadi.

Brauzerlar – bu Internet resurslari va ma'lumotlaridan foydalanishni ta'minlovchi dasturlar bo'lib, ularning quyidagi turlari mavjud: Bular:

Internet Explorer, Firefox Mozilla, Netscape Navigator, Opera, Google Chrome.

Opera. Internetdan foydalanishga yordam beruvchi Opera brauzeri 1994 yil yaratilgan va doimiy rivojlanib kelmoqda. Brauzer juda ko'p afzalliklarga ega: **Yuqori ish tezligi:** Internet sekin ulangan bo'lsa ham Opera "Turbo" rejimi tufayli sahifalarni tezda namoyish eta oladi. Tezkor tugmalar orqali dasturdan yana tez foydalanish mumkin.

Veb brauzer inglizcha so'z bo'lib, "Veb ni ko'zdan kechiruvchi", "Veb ni ko'rib chiquvchi" ma'nolarini anglatadi. Bizga bu so'z rus tilidan kirib kelganligi, rus tilida esa "brauzer" kabi aytilishini hisobga olib biz ham brauzer so'zini ishlatamiz.

Veb brauzer butun jahon to'rida joylashgan sahifani yuklash, tahlil qilish va uni ko'rsatish, sahifalararo o'tishlarni amalga oshirish uchun xizmat qiladi. Veb brauzer biror sahifani yuklash va sahifaga ma'lumotlar yuborish uchun HTTP protokolidan foydalanadi. Ko'pchilik brauzerlar FTP protokolidan ishlaydi va fayllar ro'yxatini sahifa ko'rinishida chop etadi.

Veb brauzer, veb sahifani siz uchun qulay ko'rinishda chop etadi. Ma'lum qoidalar asosida rasmlarni, matnlarni, ovoz yoki video ma'lumotlarni, turli animatsiyalarni mos ravishda joylashtirib chiqadi. Bundan tashqari,

sahifadagi siz kiritgan ma'lumotlarni kerak joyga jo'natish, boshqa sahifaga o'tishda, JavaScript kodlaridan foydalanadi.

Kompyuterni Internet tarmog'iga ulaganimizdan keyin albatta Internetda biror bir axborotni ko'rishga intilamiz. Internet tarmog'ida ma'lumot asosan Veb-sahifa (sayt) shaklida tasvirlanadi. Bunday Veb-sahifalarni ko'rish uchun maxsus «brauzer» dasturlari ishlab chiqilgan. Ular yordamida Veb-sahifani ko'rish, saqlash, chop etish va boshqa bir qator imkoniyatlarga ega bo'lish mumkin. Hozirgi kunda bunday dastur turlari juda ko'p. Bular orasida keng tarqalgani Microsoft Internet Explorer va Netscape Navigator dasturlaridir. Birinchi dastur tekinga berilsa, ikkinchisi tijorat shaklida (pulli) tarqatiladigan dasturdir. Ular asosan bitta yoki bir nechta Veb-sahifani ochish, undagi ma'lumotni tasvirlash kabi amallarni bajaradi.

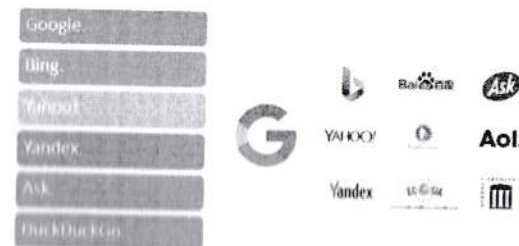
Internet tarmog'ida qidiruv tushunchasi shuni anglatadiki, bunda har bir foydalanuvchi o'ziga kerakli bo'lgan biror ma'lumot yoki materialni maxsus qidiruv tizimlari orqali topish imkoniyatiga ega bo'ladi. Internet - bepoyon axborot ummoni. Axborotlar Internetda millionlab Veb-sahifalarda saqlanadi. Bizga kerakli axborot saqlanadigan Veb-sahifani topish uchun uning Internetdagi adresini bilish zarur. Ammo internet soat sayin yangi axborotlar bilan boyib boradi. Shuningdek, ba'zi (eskirgan) axborotlar Internet tarmog'idan chiqarib tashlanadi. Internetdagi ko'p foydalaniladigan Veb-sahifalar adreslari maxsus ma'lumotnomalarda chop etib turiladi. Lekin ulardan to'liq axborot olib bo'lmaydi. Chunki Internetdagi barcha Veb-sahifalar adreslarini chop etish uchun juda katta hajmli kitob kerak bo'ladi. Bu kitob chop etib tugatilmasidan Internetdagi bir qancha adreslar o'zgarishi aniq. Bu muammo maxsus Qidiruv tizimlari yaratilishi bilan osonlikcha hal etildi. Internet tarmog'i foydalanuvchilari qidiruvni Internet muhitida joylashgan veb-saytlar, ularning manzili va ichki ma'lumotlari bo'yicha olib borishi mumkin. Bu esa foydalanuvchiga kerakli bo'lgan axborotni samarali qidirish va tez topish imkoniyatini beradi.

Axborotlarni qidirish. Internet tarmog'i shunday bir muhitki u o'zida turli ko'rinishdagi va turli tillardagi ko'plab axborotlarni jamlagan. Bunda ushbu axborotlar ichidan kerakli bo'lgan ma'lumotlarni qidirib topish muammosi paydo bo'ladi. Internet tarmog'ida har bir foydalanuvchi axborotni qidirish uchun o'zbek, rus, ingliz yoki boshqa tillardagi bir yoki bir necha so'zdan tashkil topgan so'rovlardan foydalanadi. Ya'ni ma'lumotlarni uning sarlavhasi yoki uning tarkibida ishtirok etgan so'zlar va jumlar bo'yicha qidirib topish mumkin. Bunda foydalanuvchi tomonidan Internet

qidiruv tizimi qidiruv maydoniga kerakli ma'lumotga doir so'z yoki jumla kiritiladi va qidiruv tizimi ishga tushiriladi. Shundan so'ng qidiruv tizimi foydalanuvchiga o'zi tomonidan kiritilgan so'z yoki jumla mos keluvchi ma'lumotlarni qidirib topadi va kompyuter ekranida ularning ro'yxatini hosil qiladi. Vanihoyat ro'yxatdagi ma'lumotlarni ketma-ket ko'rib chiqilib kerakli bo'lganlari kompyuterga saqlab olinadi.

Ko'p ishlatiladigan qidiruv tizimlariga quyidagilarni kiritish mumkin:

- Google.
- Bing.
- Yahoo!
- Baidu.
- DuckDuckGo.
- Yandex.

Google - bu Google tomonidan taqdim etilgan qidiruv tizimi. Kuniga 3,5 milliarddan ortiq qidiruvni amalga oshirib, u global qidiruv tizimlari bozorining 92% ulushiga ega. Shuningdek, u dunyodagi eng ko'p tashrif buyuriladigan veb-sayt hisoblanadi.

DuckDuckGo — ochiq kodli va biroz tanilgan qidiruv tizimi. Uning serverlari AQShda joylashgan. O'z qidiruv algoritimidan tashqari, u boshqa manbalarning natijalaridan ham foydalanadi. Bularga Yahoo!, Search BOSS, "Vikipediya", WolframAlpha kabi tizimlarni misol qilish mumkin. DuckDuckGo foydalanuvchiga maksimal darajada maxfiylikni ta'minlab bera oladi. Tizim foydalanuvchi haqida hech qanday ma'lumot to'plamaydi, qidiruv tarixini saqlamaydi, Cookie fayllaridan foydalanish cheklaydi. Yirik qidiruv tizimlari esa natijalarni shaxsiylashtirishga urinadi, ya'ni siz haqingizda axborot to'plab, shu asosda kerakli natijalarni ko'rsatishga harakat qiladi.